

L'APORTACIÓ DE LA GEOGRAFIA ALS ESTUDIS DE TÈCNIC EN EMPRESES I ACTIVITATS TURÍSTIQUES (TEAT) A CATALUNYA

Marta Ministral i Masgrau

Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya

INTRODUCCIÓ

Per l'atenció que mereix la formació de professionals del sector turístic, la Generalitat de Catalunya, a proposta del Departament de Comerç, Consum i Turisme, va crear l'Institut Superior d'Estudis Turístics (INSETUR, decret 247/89, de 25 de setembre), al qual s'adscriu l'Escola Oficial de Turisme de la Generalitat de Catalunya (EOTC, decret 320/89, d'11 de desembre) amb seu a Girona.

INSETUR és un consorci integrat per la Generalitat de Catalunya, la Universitat de Girona, el Patronat de Turisme Costa Brava-Girona, la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Girona, la Confederació Empresarial d'Hostaleria de Catalunya, l'Associació Catalana d'Agències de Viatges i la Federació Catalana de Càmpings i Ciutats de Vacances.

L'EOTC té com a finalitat donar formació de tècnics turístics i ensenyaments tècnico-turístics especialitzats, els quals es realitzen al llarg de tres cursos acadèmics, al final dels quals s'ha de superar una prova d'avaluació final que els atorgarà el títol oficial de Tècnic en Empreses i Activitats Turístiques.

L'esmentat títol té qualitat de diplomatura, si bé no té denominació d'universitària per ser expedit pel Departament de Comerç, Consum i Turisme de la Generalitat de Catalunya. No obstant, permet a l'alumne de poder convalidar assignatures amb altres carreres universitàries.

Actualment, hi ha a Catalunya vint-i-dues escoles de turisme privades adscrites a l'Oficial, que representen uns cinc mil alumnes.

MATÈRIES CURRICULARS DELS ESTUDIS DE TEAT

En crear-se l'EOTC ja existien a Catalunya diverses escoles privades que impartien estudis turístics, els alumnes de les quals eren examinats també en una prova d'avaluació final (revàlida) per l'Escuela Oficial de Turismo (llavors la única a Espanya), amb seu a Madrid i depenent de la Secretaría de Turismo.

Ara bé, en néixer l'EOTC, la Generalitat, basant-se en les matèries curriculars de l'Escola Oficial de Turisme de Madrid i en la llarga experiència de les escoles privades de Catalunya, estableix les matèries a impartir d'acord sempre amb el Reial Decret 865/80, de 14 d'abril, pel qual es regula l'ordenació dels ensenyaments turístics especialitzats.

En definitiva, l'esmentat Reial Decret establia els nous plans d'estudi per als TEAT, uns plans que actualment es posen en dubte perquè es consideren poc realistes i poc especialitzats pel ventall d'ofertes professionals que hi ha avui dia en el món del turisme.

Així doncs, les assignatures que estableix aquest pla (Ordre de 29 d'octubre de 1980) són les següents:

Primer curs

Estructura del Mercat Turístic

Economia

Matemàtiques Financeres i Comptabilitat I

Introducció al Dret

Idiomes (2)

Geografia Turística d'Espanya

Segon curs

Comptabilitat II

Gestió de Personal (quadrimestral)

Estadística (quadrimestral)

Dret Administratiu (quadrimestral)

Dret Laboral (quadrimestral)

Idiomes (2)

Història de l'Art i de la Cultura

Tercer curs

Gestió Financera (quadrimestral)

Dret Fiscal (quadrimestral)

Gestió de Producció en Allotjaments i Restauració

Gestió de Producció en Agències de Viatges

Tècniques Publicitàries i de Mercat

Idiomes (2)

I s'especifica que hi haurà d'haver, almenys, 5 hores setmanals de classes pràctiques repartides per assignatures, així com un treball de fi de curs interdisciplinar dirigit per un professor.

Sense deixar de banda aquestes assignatures obligatòries, l'EOTC ofereix altres assignatures que considera importants per al tècnic turístic, i que són obligatòries pels estudiants de l'EOTC:

Primer curs

Història de l'Art i de la Cultura I

Informàtica I

Tercer Idioma

Pràctiques I

Stages en Empreses. 250-300 hores

Segon curs

Economia de l'Empresa

Geografia Turística d'Europa

Teoria Bàsica de Restauració (quadrimestral)

Guiatge Turístic (quadrimestral)

Informàtica II

Pràctiques II

Stages en Empreses. 250-300 hores

Tercer curs

Geografia Turística de la Resta del Món

Informàtica III

Pràctiques III

En qualsevol cas es dona una formació global, sense especialitzar, de manera que fa el mateix aprenentatge l'alumne que es decanta cap a guia turístic que el que vol dirigir un hotel. És per aquest motiu que es reclama una major especialització dels estudis de TEAT, que s'orientin a les diverses sortides professionals del sector turístic.

Però bé, aquesta seria una disquisició massa llarga per tractar en aquesta comunicació, que sols es centra en el programa de geografia turística en els estudis de TEAT.

LA GEOGRAFIA EN ELS ESTUDIS DE TEAT

En crear-se, doncs, l'Escola Oficial de Turisme de Catalunya, s'adopten les matèries de l'esmentat Pla d'Estudis Turístics, però calia especificar els programes a impartir per cada assignatura. Llavors es prenen com a base els programes de l'Escola Oficial de Turisme de Madrid i es consulten les escoles privades de Catalunya, a les quals es convida a pactar els programes, de manera que tots els alumnes que accedeixin a la prova d'avaluació final hagin rebut una formació similar a la impartida a l'Escola Oficial.

Pel que fa al programa de Geografia Turística, es va intentar que també les escoles privades impartissin la geografia d'Europa i la resta del món, però no totes ho fan. Així doncs, l'únic programa pactat és el que es correspon a la Geografia Turística d'Espanya, que és també l'única geografia que s'examina a les proves d'avaluació final.

El programa pactat (1990) era el següent:

Geografia del Turisme I (Espanya)

Primera part. Temes introductoris

1. Geografia i turisme

1.1. Definicions i conceptes d'oci, recreació i turisme.

1.2. Definicions i conceptes de Geografia.

1.2.1. (Principals escoles de pensament geogràfic).

1.3. La geografia del turisme.

- 1.3.1. Components geogràfics del turisme.
- 1.3.2. Factors de localització: naturals, humans i tècnics.

2. Metodologies

- 2.1. Les fonts bibliogràfiques.
- 2.2. La cartografia: conceptes, lectura i utilització de mapes.
- 2.3. L'itinerari turístic: tipus, realització de rutes.

Segona part: Geografia turística general d'Espanya

3. Geografia general d'Espanya

- 3.1. Característiques geogràfiques i la seva relació amb el turisme.
 - 3.1.1. La localització geogràfica.
 - 3.1.2. El medi natural.
 - 3.1.2.1. Relleu i orografia.
 - 3.1.2.2. Clima i vegetació.
 - 3.1.2.3. Paisatges naturals.
 - 3.1.2.4. Espais protegits.
 - 3.1.3. El medi humà (població i poblament).
 - 3.1.3.1. Els paisatges agraris (varietat de paisatges).
 - 3.1.3.2. Les comunicacions.
 - 3.1.3.3. Les ciutats.
 - 3.1.3.4. La cultura i els monuments.
- 3.2. L'oferta turística.
 - 3.2.1. Distribució espacial de l'oferta: regions turístiques.
 - 3.2.2. Recursos geogràfics utilitzats.
 - 3.2.3. Classes de turisme.

Tercera part. Geografia turística regional d'Espanya

4. Catalunya i el turisme

- 4.1. Característiques geogràfiques de Catalunya i la seva relació amb el turisme (similar a l'apartat 3.1).
- 4.2. L'oferta turística catalana: el litoral i l'interior.
- 4.3. Rutes turístiques d'interès.

5. La resta de comunitats autònomes espanyoles

S'analitzen seguint els mateixos punts que Catalunya, però amb menor intensitat.

- 5.1. Les comunitats del nord.
 - 5.1.1. Galícia.
 - 5.1.2. Astúries.
 - 5.1.3. Cantàbria.
 - 5.1.4. País Basc.
- 5.2. Les comunitats de l'Ebre.
 - 5.2.1. Navarra.
 - 5.2.2. Rioja.
 - 5.2.3. Aragó.
- 5.3. Les comunitats de l'altiplà.
 - 5.3.1. Castella-Lleó.

- 5.3.2. Castella-la Manxa.
- 5.3.3. Extremadura.
- 5.3.4. Comunitat de Madrid.
- 5.4. Les comunitats de la façana est.
 - 5.4.1. País Valencià.
 - 5.4.2. Regió de Múrcia.
- 5.5. Les comunitats del sud.
 - 5.5.1. Andalusia.
- 5.6. Les comunitats illenques.
 - 5.6.1. Balears.
 - 5.6.2. Canàries.

L'any següent (14-12-91), a instància de l'EOTC, es tornen a convidar els professors de les escoles privades per ajustar un xic més els programes a la realitat professional. En aquesta reunió hi van assistir 16 professors de geografia de les escoles privades i, en principi, no hi va haver massa discrepàncies en l'acceptació del programa anterior, excepte en l'apartat 3.1.3 del medi humà.

Per una banda es va incloure un nou apartat 3.1.3.1 de població i poblament que no existia, però no hi va haver manera de posar-se d'acord amb la denominació d'un nou apartat 3.1.3.2 d'activitat econòmica que, al final, es va haver de quedar amb el títol de "varietat de paisatges". Va ser una avenç, donat que en el primer pacte es denominava "paisatges agraris". També es va suprimir l'apartat 1.2.1 de principals escoles de pensament geogràfic, ja que era incongruent d'ensenyar l'evolució de la geografia si no es donava també anàlisi territorial.

Cal recordar que la problemàtica rau també en el fet que la formació dels diversos professors és diferent, mentre els uns es decanten per considerar prioritària una geografia més humana i econòmica, altres ponderen la geografia física com a component essencial dels estudis de TEAT.

Actualment està pendent una nova reunió per acabar de revisar aquest programa en funció dels resultats de les proves d'avaluació final del curs passat, així com per pactar el temari de Geografia turística d'Europa i la resta del món, intentant que es vulguin incloure temes d'ordenació territorial.

En vistes al llarg programa pactat, veritablement, és gairebé impossible donar a conèixer a fons cada Comunitat Autònoma, amb tots els seus recursos turístics, en dues hores de classe setmanals, de manera que el recorregut geogràfic per les diverses àrees s'ha d'impartir d'una forma global, poc detallada i incompleta.

És per aquest motiu que l'EOTC ha preferit incloure temes d'anàlisi, ordenació i gestió del territori, encara que sigui en detriment del coneixement regional.

Així, la primera part del programa de Geografia Turística I de l'EOTC queda definida, a grans trets, com segueix (s'hi dedica un quadrimestre), mentre la resta del programa continua essent de geografia regional pactada:

Primera part. Geografia i turisme

1. Introducció

1.1. Conceptes de geografia, geografia del turisme i geografia de l'oci.

2. L'espai turístic

- 2.1. Localització i definició del territori.
- 2.2. Fluxos turístics, oferta i demanda.
- 2.3. Recursos i usos turístics.
- 2.4. Desenvolupament turístic.
- 2.5. Planificació i gestió turística.
- 2.6. Impactes ambientals.

3. Metodologies

- 3.1. Fonts bibliogràfiques.
- 3.2. Fonts cartogràfiques.

4. Itineraris

- 4.1. Concepte, classificació i interpretació de rutes i circuits.

En definitiva, fins que els estudis de turisme no quedin ben especialitzats, no es podrà en realitat definir l'aportació de la geografia a la formació dels professionals del sector, donat que, segons les diverses sortides laborals, l'interès i la necessitat de conèixer i comprendre l'espai turístic són també molt diversos.

LA GEOGRAFIA EN ELS CURSOS DE POSTGRAU

En el curs que hem encetat (93-94), l'EOTC té programats dos cursos de postgrau, com també altres seminaris i cursets de més curta durada.

Pel que fa al curs d'Enginyeria Transfronterera del Turisme i dels Viatges (en col·laboració amb la Universitat de Perpinyà), de 460 hores, l'aportació de la geografia és de 100 hores dins el mòdul d'Ordenació del Territori, fet que suposa un avenç respecte al curs anterior, al qual aportava només 20 hores. De fet, també ha variat l'enfocament del programa que ha orientat el seu objectiu a formar millor els estudiants en la gestió de l'espai turístic tant des del punt de vista territorial com de patrimoni i comercialització del producte.

Respecte al curs d'especialització en Gestió d'Agències de Viatge i Turisme (en col·laboració amb la Universitat de Girona), de 300 hores, sols s'impartirà (testimonialment) geografia turística 10 hores, donat que l'objectiu és formar directores d'agències que han de gestionar el seu negoci, més que no pas elaborar un producte turístic.

Cal assenyalar, en aquest sentit, que arreu d'Europa l'aportació de la geografia en els ensenyaments dels professionals turístics és molt reduïda, donat que les diverses escoles s'especialitzen majoritàriament en hostaleria i animació, i són poques les que es decanten per la gestió i ordenació de l'espai i dels recursos turístics.

Amb aquestes perspectives, cal que a nivell de Catalunya i de l'Estat espanyol es plantegi seriosament l'objectiu que es pretén assolir en la formació dels Tècnics en Empreses i Activitats Turístiques, si es vol formar estrictament empresaris o bé altres activadors del turisme. A partir d'aquí, es podrà definir amb més claredat i exactitud què pot aportar la metodologia geogràfica en la seva formació, deixant als geògrafs, economistes, urbanistes, juristes..., la seva parcel·la específica dins l'ampli camp del món turístic.